

Prof. Dr.Surgey ROUSSEV, Sofje

SKENDERBEU NË HISTORIOGRAFINË BULLGARE*

Skënderbeu apo Iskender bey (1403-1467), i njohur edhe si “Dragoi i Shqipërisë”, heroi kombëtar i shqiptarëve, ishte i biri i Gjon Kastriotit, bujar i Krujës dhe krahinës së Mirditës në Shqipërinë e Veriut. Ai ka nxitur interesimin e shumë shkencëtarëve nga e mbarë bota, sikurse edhe të një numri historianësh bullgarë. Në mesin e këtyre janë disa nga studiuesit më të talentuar dhe kompetentë të Mesjetës, si Ivan Douichev, Vladimir Gueorguev, Strashimir Dimitrov dhe historianë të tjerë.

Majat e interesimit të historianëve bullgarë rreth Skënderbeut duhet të konsiderohen vitet e 60-ta dhe 70-ta të shekullit të kaluar. Këtu meritojnë të përmenden një mori librash, artikujsh dhe pamfletesh të shkruar dhe botuar për 500-vjetorin e vdekjes së Skënderbeut. Ndër këto më të rëndësishmit janë “Gjergj Kastrioti – Skënderbeu dhe lufta e tij për çlirim” shkruar nga profesor Dimitrov. “Personazhi i Skënderbeut në poezinë e Grigor Parlishev” nga profesor Goerguev dhe “Gjergj Kastrioti në letërsinë sllave” nga profesor Douichev. Këta autorë zbulojnë aspekte të ndryshme nga jeta dhe vepra e heroit të tyre, duke e njohur publikun bullgar, për herë të parë, me disa fakte themelore lidhur me Skënderbeun dhe epokën e tij. Për shembull, për emrin aktual të Skënderbeut, në gjuhën bullgare është vendosur të merret Gjergj Kastrioti. Profesor Dimitrovi shpjegon

* Kumtesë e mbajtur në Simpoziumin Shkencor “Gjergj Kastrioti Skenderbeu dhe epoka e tij”, Prishtinë 21 nëntor 2005.

përse emri Iskender bey (Princi Aleksandër) i është dhënë Skënderbeut nga ana e turqve, duke theksuar se ky ishte kompliment ndaj tij, duke iu referuar Aleksandrit të Madh.

Një pamje gjithëpërfshirëse e kohës së Skënderbeut është dhënë në veprën e profesor Douichev ku elaborohen ngjarjet e vitit 1423. Në atë kohë, Murati II pushtoi Epirin, dhe Gjergj Kastrioti me tre vëllezërit e tij u ishin dorëzuar si peng turqve dhe ai ishte dërguar për t'u trajnuar në shërbimin e pallatit – sarajit të Sulltanit. Në artikullin e profesor Georgiev-it të botuar në vitin 1968 gjejmë një respekt të thellë për personalitetin e Skënderbeut, ku duke folur për të, profesor Georgiev admiron cilësitë brilante të mendjes dhe trupit të tij që “njëherësh i fituan atij favorët e Sulltanit”. Në të njëjtin artikull gjejmë një shpjegim logjik për arsyen e Skënderbeut për t'u bërë mysliman dhe promovimin e tij në komandën e lartë ushtarake. Profesor Dimitrov nuk e fshehë habinë e tij kur kujton që Skënderbeu megjithëse ishte vetëm nëntëmbëdhjetë vjeç në moshë i ishte dhënë qeverisja e një *sanxhaku*.

Prof. Dimitrov duke qenë një studiues me përvojë i osmanëve na jep një fotografi interesante të shoqërisë dhe ushtrisë osmane dhe, kujton lexuesit e tij, që Skënderbeu megjithëse mbeti në shërbimin osman për njëzet vjet, principata e tij ishte aneksuar dhe të tre vëllezërit i ishin helmuar nga osmanët.

Është me interes të theksohet që të tre autorët janë unanim se në vitin 1443 Skënderbeut iu dha rasti për të dalë në skenë me fitoren e Jan Huniadit në Nish. Pas kësaj, Skënderbeu mori vendlindjen e tij Krujën, me anë të strategjisë që paraqet një art ushtarak unik, dhe e deklaroi veten për të krishterë. Sa i përket udhëheqjes dhe aftësive administrative për themelimin e Lidhjes së Lezhës dhe për atë se si Skënderbeu arriti të tubojë prijësit e fiseve shqiptare me qëllim të rezistencës së tij kundër turqve dhe luftës në dy fronte – me Sulltanin dhe Venedikun.

Prof. Dimitrov nuk e pranon idenë e disa historianëve dhe analistëve ushtarakë të jashtëm të cilët thonë se Skënderbeu mundi t'i rezistojë për 25 vjet turqve, me anë të luftës së tij guerile duke gjetur dhe kapur lehtë ushtritë e dërguara kundër tij, vetëm për shkak se Shqipëria ishte kështjellë e paarritshme. Shkaku më i mundshëm i këtij fenomeni sipas prof. Dimitrov ishte strategjia e zhvilluar dhe aftësitë ushtarake të Skënderbeut dhe vullneti i palëkundshëm i popullit shqiptar në luftën për pavarësi, dinjitet dhe krenari kombëtare.

Prof. Georgiev thekson fuqinë dhe trimërinë personale të Skënderbeut duke u mbështetur në faktin se ai preu tre mijë ushtarë turq me dorë të vet.

Prof. Douchev jep fakte shumë interesante për aftësitë diplomatike të Skënderbeut me Dubrovnikun, Spanjën, Venedikun, Hungarinë dhe Vatikanin. Vëmendje e veçantë i është rezervuar faktit që trashëgimtari i Muratit, Mehmeti II në vitin 1461 e njohu Skënderbeun duke pranuar si zot të Shqipërisë dhe Epirit me një armëpushim të përkohshëm. I njëjti autor, me indinjatë të thellë, përshkruan faktin se si pas vdekjes së tij, më 1468 në, Lezhë, varri i Skënderbeut për një kohë shumë të gjatë ishte bërë objekt adhurimi supersticioz nga ana e turqve.

Që të tre autorët pajtohen se rezistenca e Skënderbeut ndaj hovit të pushtimeve turke kishte vlerë të paçmuar për kauzën e krishterimit dhe denjojnë shkakun se bashkimin që solli Skënderbeu në Shqipëri nuk mbijetoi me vdekjen e tij.

Seksioni për Mesjetën në Institutin e Studimeve Ballkanike të Sofjes i ka kushtuar shumë vite mbledhjes së materialeve arkivore dhe rikrijimit të pamjes së përditshmërisë në Ballkan gjatë shekujve XIV dhe XV. Arritjet më të mëdha janë bërë me rikonstruktimin në fushën e sistemeve fisnore, që kanë qenë të ngjashëm në shumicën e vendeve të gadishullit. Sa i përket shqiptarëve, sistemi i tyre fisnor në kohën e Skënderbeut, duket të ketë qenë një mbijetesë interesante e formës më të hershme të zhvillimeve shoqërore. Autonomia praktike e shqiptarëve, posaçërisht në Veri ishte fituar me anë të rezistencës së gjatë dhe të suksesshme kundër dominimit turk. Zakonisht shqiptarët nuk paguanin taksat, ata ishin të liruar prej rekrutimit, nuk dinin asgjë për ligjin osman dhe ata pak zyrtarë turq të vendosur në mesin e tyre nuk kishin ndonjë pushtet të vërtetë. Detyrimi i tyre i vetëm ndaj pushtetit turk ishte të dërgonin një kontingjent në kohë luftërash. I vetmi ligj që shqiptarët njihnin ishin zakonet tradicionale (adet) apo Kanuni i pashkruar, një kod civil dhe penal, i quajtur sipas autorit të tij Lekë Dukagjinit. Fisi ose *mali* shpesh përbëhej nga disa klane (*pharea*) apo *bajraqe* që kishin secili udhëheqësin e vet apo *bajraktarin*, i cili ishte udhëheqës ushtarak. Secili klan kishte një numër të pleqve apo vojvodëve (*krenete*) të cilët formonin një këshill dhe, sikurse *bajraktari*, trashëgonin pozitën e vet brez pas brezi. Ata tuboheshin në kuvendet e fiseve, i cili ushtronte pushtet suprem legjislativ. Klani në përgjithësi ndahej në bashkësi më të vogla (*mëhallë*), secila e administruar nga një personalitet lokal (*gjobari*).

Gjobarët përcaktonin dënimet e rënda. Ata ishin në kontakt me *bylykbashët* apo përfaqësuesit e fisit që banonin (rezident) në Shkodër, të cilët ishin lidhja e vetme ndërmjet malësorëve dhe qeverisë qendrore.

Të gjitha këto gjetje ndihmojnë kuptimin e sistemit shoqëror edhe në disa rajone malësore të vetë Bullgarisë, gjë që mund të konsiderohen si kontribut i dobishëm i këtij instituti për historinë kombëtare bullgare.

Në fund, dëshiroj të falënderojë organizatorët e kësaj konference për ftesën e tyre të sinqertë si dhe audiencën për vëmendje.